

Hukuman Mati Mandatori: Satu Analisis Menurut Pengamalan Undang-Undang di Malaysia dan Syariah

AZMAN BIN MOHD NOOR

ABSTRAK

Hukuman mati mandatori seperti yang diperuntukkan ke atas kesalahan mengedar dadah dan memiliki senjata api adalah di antara hukuman yang agak kontroversi dan mendapat kecaman daripada masyarakat antarabangsa sejak kebelakangan ini. Beberapa kajian yang dijalankan mendapati hukuman mati lebih berkesan dalam membendung berbagai gejala jenayah yang semakin menular dalam masyarakat. Penulis akan mengupas berkenaan peruntukan hukuman mandatori dan hukuman mati mandatori di Malaysia ke atas kesalahan-kesalahan tertentu, kedudukan hukuman mandatori dan peruntukan mati mandatori menurut perspektif Syariah.

ABSTRACT

Capital punishment as imposed on the drug trafficking and possessing firearms crimes in Malaysia has received a lot of criticism from international community. Researches show that to some extent, capital punishment can deter proliferation of serious crimes. This paper will discuss the provision of death penalty for some serious offences in Malaysia, the concept of mandatory and mandatory capital punishment from Shariah viewpoint.

KESALAHAN-KESALAHAN YANG MELIBATKAN HUKUMAN MATI DI MALAYSIA

Di Malaysia, hukuman paling berat yang boleh dijatuhkan di dalam kesalahan jenayah ialah hukuman mati. Mengikut undang-undang Malaysia, kesalahan jenayah yang melibatkan hukuman mati adalah berasaskan peruntukan undang-undang berikut:

1. Kanun Keseksaan (Penal Code)

Ada beberapa seksyen di dalam Kanun Keseksaan dengan jelas menyebut kesalahan yang apabila disabitkan boleh dikenakan hukuman mati. Antaranya ialah:

Seksyen 121: Berperang atau mencuba berperang atau menyubahati perang melawan Yang di - Pertuan Agong atau Raja atau Yang di - Pertua Negeri

- Seksyen 121A: Kesalahan-kesalahan terhadap tubuh Yang di- Pertuan Agong.
 Seksyen 132: Menyubahati Dahagi, jika dahagi dilakukan oleh sebab subahat itu.
 Seksyen 194: Memberi atau mereka keterangan palsu dengan niat hendak mendapat sabitan atas kesalahan hukum bunuh.
 Seksyen 302: Siksaan bagi kesalahan membunuh orang.
 Seksyen 305: Menyubahati kanak-kanak atau orang gila membunuh diri.
 Seksyen 364: Penculikan.
 Seksyen 396: Rompak berkumpul serta membunuh orang.

2. Akta Keselamatan Dalam Negeri 1960.

Akta Keselamatan Dalam Negeri Seksyen 57(1) memperuntukkan kesalahan-kesalahan berhubung dengan senjata api, amunisi dan bahan letupan:

“Mana-mana orang yang tanpa alasan yang sah, dan beban membuktinya adalah di atas orang itu, di dalam mana-mana kawasan keselamatan membawa atau mempunyai dalam miliknya atau di bawah kawalannya;

- (a) apa-apa senjatapi tanpa kebenaran yang sah baginya atau
- (b) apa-apa amunisi atau bahan letupan tanpa kebenaran yang sah baginya adalah melakukan suatu kesalahan dan apabila disabitkan kesalahan boleh dihukum mati”¹.

3. Akta Senjata Api (Penalti Lebih Berat) 1971, Akta 37.

Berdasarkan kepada akta tersebut beberapa kesalahan yang melibatkan senjata api dikenakan hukuman mati. Di antaranya ialah:

Seksyen 3 : Mengenai penalti kerana melepaskan tembakan daripada sesuatu senjatapi pada melakukan kesalahan berjadual memperuntukkan; seseorang yang pada masa melakukan atau cuba melakukan atau bersubahat melakukan sesuatu kesalahan berjadual² melepaskan tembakan daripada sesuatu senjatapi dengan niat hendak menyebabkan kematian atau kecederaan seseorang hendaklah dihukum bunuh walaupun tiada apa-apa kecederaan dilakukan.

Seksyen 3A: Penalti bagi rakan-rakan sejenayah dalam hal melepaskan tembakan senjatapi dihukum bunuh kecuali dia membuktikan yang dia telah mengambil segala langkah yang munasabah untuk mencegah lepasan tembakan.

¹ Undang-undang Malaysia, Akta 82 Akta Keselamatan Dalam Negeri 1960, Diterbitkan oleh Pesuruhjaya Penyemak Undang-undang Malaysia di bawah kuasa Akta Penyemakan undang-undang 1968, 1994, hlm. 65.

² Kesalahan berjadual : 1. Pemerasan 2. Rompakan 3. Penghalangan atau penentangan oleh seseorang terhadap penangkapan dirinya atau seorang lain oleh seorang pegawai polis atau mana-mana orang lain yang diberi kuasa dengan sah untuk menangkapnya. 4. Lari daripada jagaan yang sah. 5. Melarikan orang atau menculik di bawah seksyen 363 hingga 367 Kanun Keseksaan dan seksyen 3 Akta Pencolekan 1961. 6. Pecah rumah atau menceroboh rumah di bawah seksyen 454 hingga 460 Kanun Keseksaan. Lihat jadual Bahagian Kedua Akta 37 Akta Senjatapi (Penalti lebih berat) 1971 mengandungi segala pindaan hingga 1 Mac 1993, hlm. 10, diterbitkan oleh Pesuruhjaya Penyemak undang-undang Malaysia di bawah kuasa Akta Penyemakan Undang-undang 1968.

Seksyen 7 (1) : Penalti Hukuman Berdagang Senjatapi. Seseorang yang berdagang senjatapi hendaklah dihukum:

- (a) bunuh, atau
- (b) penjara seumur hidup dan juga dihukum sebat tidak kurang daripada enam kali.

4. Akta Dadah Berbahaya 1952.

Seksyen 39B dari Akta memperuntukkan :

- (1) Tiada seorang pun boleh bagi pihak dirinya atau bagi pihak mana-mana orang lain, sama ada atau tidak orang lain itu berada di Malaysia:
 - (a) Mengedar dadah merbahaya atau
 - (b) menawar untuk mengedar dadah merbahaya; atau
 - (c) melakukan atau menawar atau melakukan sesuatu perbuatan sebagai persediaan untuk atau bagi maksud pengedaran dadah merbahaya,

mana-mana orang yang melanggar mana-mana peruntukan subseksyen (1) adalah melakukan satu kesalahan terhadap Akta ini dan jika disabitkan kesalahan hendaklah dijatuhkan hukuman mati mandatori.³

Memandangkan hukuman mati ke atas pengedar dadah adalah tumpuan kajian ini, penulis akan membincangkan dengan lebih lanjut berkenaan dengan peruntukan hukuman mati tersebut pada bab dua.

Kesimpulannya, hukuman mati di Malaysia dikenakan kepada pesalah yang telah melakukan kesalahan yang besar dan berat sebagaimana yang dianggap oleh pihak pemerintah. Itulah sebabnya pengedar dadah dikenakan hukuman mati kerana dadah dianggap sebagai musuh utama negara. Begitulah juga dengan senjatapi yang dahulunya banyak dikaitkan dengan kegiatan subversif yang mengancam keselamatan negara. Justeru itu, parlimen telah menggubal undang-undang menyekat kegiatan sedemikian dan mengenakan hukuman mati ke atas pesalah yang disabitkan kesalahannya di bawah undang-undang terbabit.

KONSEP HUKUMAN MANDATORI

Oleh kerana hukuman mati yang dikenakan ke atas pengedar dadah di Malaysia adalah berbentuk mandatori, penulis akan membincangkan konsep hukuman mandatori dan beberapa aspek persamaan dan perbezaannya dengan undang-undang jenayah Islam.

Perkataan mandatori adalah satu istilah undang-undang yang membawa maksud termesti suruhan⁴, mengikat hukuman dan wajib dituruti tanpa pilihan⁵. Ia juga bermakna memberi arahan dan suruhan dengan kuasa⁶. Ia adalah keputusan yang ditetapkan dengan muktamad, apabila kedapatan dalam peruntukan undang-undang,

³ Akta Dadah Berbahaya 1952 (Akta 234), International Law Book Services, Kuala Lumpur, 1990, hlm. 39-40.

⁴ *Daftar Istilah Undang-Undang*, Bahagian Penyelidikan dan Sekretariat Bahasa Malaysia, Mahkamah Agong Kuala Lumpur, Cetakan Dewan Bahasa dan Pustaka 1990, hlm. 145.

⁵ William C. Burton, *Legal Thesaurus*, 2nd Edition, Macmillan Publishing Company N.Y. 10022, 1990, hlm. 328.

⁶ *Dictionary of Legal Terms*, S.L Saiwan Academic (India) Publishers, New Delhi. hlm. 182.

mestilah diikuti tanpa pilihan dan tidak sah penghukuman kecuali dengan mematu peruntukan tersebut⁷.

Definisi hukuman mandatori yang paling sesuai adalah hukuman yang telah diperuntukkan oleh undang-undang yang mesti dijatuhkan oleh mahkamah apabila tertuduh telah disabitkan dengan kesalahan tersebut tanpa pilihan atau gantian kepada hukuman lain seperti hukuman mati mandatori seksyen 39B Akta Dadah Berbahaya 1952, hukuman mati Akta Keselamatan Dalam Negeri seksyen 57(1) dan hukuman mati bagi kesalahan membunuh Seksyen 302 Kanun Keseksaan.

Hakim mestilah patuh kepada peruntukan hukuman yang telah ditetapkan tanpa gantian kepada hukuman lain setelah tertuduh disabitkan bersalah dengan kesalahan yang termaktub dalam akta-akta tersebut.

Manakala dalam hukuman mandatori yang tidak melibatkan hukuman mati ada sedikit kelonggaran dalam menjatuhkan hukuman. Contohnya, tempoh hukuman penjara ditetapkan bagi kesalahan tertentu. Apabila undang-undang yang dikeluarkan oleh kerajaan menetapkan hukuman mandatori penjara sekurang-kurangnya 5 tahun dan tidak melebihi 20 tahun bagi kesalahan merogol sebagaimana yang diperuntukkan oleh Seksyen 376 Kanun Keseksaan, maka terpulanglah kepada hakim untuk memutuskan hukuman penjara di antara tempoh tersebut. Yang pastinya hukuman penjara itu tetap dikenakan sekurang-kurangnya 5 tahun ke atas penjenayah yang didapati bersalah⁸.

Apabila satu sahaja hukuman yang ditetapkan oleh undang-undang seperti hukuman mati mandatori seksyen 39B Akta Dadah Berbahaya 1952 ke atas pengedar dadah mahkamah tidak boleh mengenakan hukuman yang lebih ringan daripada itu. Apabila tertuduh mengaku bersalah atau disabitkan bersalah mengedar dadah, hakim mestilah patuh kepada ketetapan hukuman mati mandatori tanpa mengira faktor-faktor meringankan dan memberatkan hukuman atau mempertimbangkan latar belakang tertuduh seperti mengedar kerana terlalu miskin atau sebab-sebab lain.⁹

Sekiranya kesalahan tertuduh yang melibatkan hukuman mati mandatori tidak dapat disabitkan atau dibuktikan oleh sebab-sebab teknikal atau keterangan yang tidak kuat maka hakim Mahkamah Tinggi akan membebaskannya daripada tuduhan dan daripada hukuman mandatori yang diperuntukkan oleh akta yang sama. Sebagai contoh, kes pengedaran dadah yang melibatkan 15 gram ke atas heroin atau morfin atau yang setimpal dengan kedua-duanya sahaja yang akan dibicarakan di Mahkamah Tinggi atas alasan ia melibatkan hukuman mati mandatori sebagaimana yang diperuntukkan oleh seksyen 39B Akta Dadah Berbahaya 1952. Walau bagaimanapun pendakwa raya mungkin akan mengenakan tuduhan lain di bawah seksyen-seksyen lain yang terdapat di dalam Akta Dadah Berbahaya 1952. Tertuduh berkemungkinan

al-Faruqi Harith Suleiman, *Faruqi's Law Dictionary*, 5th edition, Librairie du Liban, Beirut 1988, hlm. 441.

⁸ Simon Dinitz & Clemens Bartollas, *Introduction to criminology order and disorder*, Harper & Row Publishers, New York 1989, hlm.435.

⁹ Anwarul Yaqin, *Law and society in Malaysia*, International Law Book Services Kuala Lumpur, 1996, hlm. 238.

akan ditahan semula dan didakwa di bawah seksyen lain kerana, bagi kesalahan pemilikan dadah yang kurang daripada kadar hukuman mati akan dibicarakan di Mahkamah Sesyen.

Hukuman mandatori adalah berasaskan konsep bahawa setiap pesalah atau penjenayah mestilah dihukum dengan hukuman tertentu apabila disabitkan. Hukuman pula adalah bermatlamatkan pembalasan yang setimpal dengan kesalahan. Pembalasan yang tegas dan keras dapat mencegah perlakuan jenayah. Ini boleh berlaku apabila penjenayah dan orang ramai mengetahui hukuman khusus akan dikenakan sekiranya dia didapati bersalah dengan kesalahan jenayah tertentu. Secara umumnya hukuman mandatori lebih bermatlamatkan penghukuman daripada pemulihan.¹⁰

Polisi penghukuman di Malaysia adalah berteraskan pencegahan. Pengenaan hukuman mati untuk beberapa kesalahan dadah dan kesalahan senjata serta penambahan tempoh pemenjaraan untuk beberapa kesalahan, menunjukkan bahawa hukuman yang berat itu dimaksudkan untuk mengurangkan kadar jenayah.¹¹ Seseorang yang didapati bersalah dan dikenakan hukuman mati mandatori walau bagaimanapun boleh membuat rayuan ke atas sabitan atau hukuman yang dikenakan. Pengampunan boleh diberi oleh Yang di Pertuan Agong atau Sultan atau Yang di Pertua Negeri sesebuah negeri dengan nasihat Lembaga Pengampunan.¹²

KESALAHAN-KESALAHAN YANG MELIBATKAN HUKUMAN MATI DALAM ISLAM

Hukuman mati juga dikenali dengan hukuman utama (*capital punishment*). Ia merupakan hukuman yang paling berat berbanding dengan semua hukuman lain yang dikenakan ke atas pesalah kerana hukuman ini meragut jiwa seorang insan yang pada dasarnya merupakan hak Allah. Nyawa individu juga merupakan hak yang dilindungi oleh Perlembagaan di kebanyakan negara. Ia tidak boleh diganggu gugat oleh sesiapaupun tanpa kebenaran undang-undang. Oleh itu, hukuman mati hanya dikenakan bagi kesalahan yang berat yang sepadan dengan hukuman.

Berdasarkan undang-undang jenayah Islam, hukuman mati boleh dibahagikan kepada tiga bahagian iaitu hukuman mati dalam qisas, hukuman mati dalam kesalahan hudud dan hukuman mati dalam kesalahan *ta'zir*.

Kesalahan jenayah yang termasuk dalam kategori qisas ialah pembunuhan yang disengajakan.¹³ Ini adalah berdasarkan kepada surah al-Baqarah, ayat 178.

¹⁰ Ibid., hlm. 361.

¹¹ Prof. Tan Sri Datuk Ahmad Ibrahim, *Sistem undang-undang di Malaysia*, Dewan Bahasa dan Pustaka, 1987, hlm. 304.

¹² Ibid., hlm. 303.

¹³ Dr. Mustafa al-Rafi'i, *Ahkam al-jara'im fi al-Islam, al-Qiyas, al-Hudud, al-Ta'zir*, Dar Ifriqiah al-'Arabiah, Lubnan, 1996, hlm. 25.

(يا أيها الذين آمنوا كتب عليكم القصاص في القتلى، الحر بالحر والعبد بالعبد والأنثى بالأنثى فمن عفي له من أخيه شيء فاتباع بالمعروف وأداء إليه بإحسان، ذلك تخفيف من ربكم ورحمة، فمن اعتدى بعد ذلك فله عذاب أليم)

Terjemahannya:

“Wahai orang-orang yang beriman! Diwajibkan kamu menjalankan hukuman qisas (balasan yang seimbang) dalam perkara orang-orang yang mati dibunuh iaitu; orang merdeka dengan orang merdeka, hamba dengan hamba, dan perempuan dengan perempuan. Maka sesiapa yang mendapat sebahagian keampunan dari saudaranya, maka hendaklah orang yang mengampunkan itu mengikuti dengan cara yang baik dan hendaklah si pembunuh pula menunaikan bayaran *diyât* dengan sebaiknya. Yang demikian itu adalah suatu keringanan dan suatu Rahmat dari Tuhan kamu. Sesudah itu, sesiapa yang melampaui batas (untuk membalas dendam) maka baginya azab seksa yang tidak terperi sakitnya”¹⁴.

Jenayah di bawah kategori hudud yang melibatkan hukuman mati pula terbahagi kepada empat kesalahan:¹⁵

(i) Zina yang dilakukan oleh seseorang yang sudah bersuami atau beristeri, disebut “*zina muhsan*”. Hukuman ini berasaskan hadis *Asif* (seorang buruh yang berzina dengan isteri majikannya). Begitu juga peristiwa Ma'iz dan perempuan Ghamidiyah yang telah melakukan zina. Kedua-duanya adalah penzina *muhsan* yang dibunuh mati dengan lontaran batu atau direjam.¹⁶

(ii) *Hirabah* atau rompak bersenjata sama ada dengan membunuh orang yang dirompak dan mengambil hartanya ataupun membunuh tanpa mengambil harta mangsa¹⁷. Ini adalah berdasarkan surah al-Maidah ayat 33 yang berbunyi:

(إنما جزاء الذين يحاربون الله ورسوله ويسعون في الأرض فسادا أن يقتلوا أو يصلبوا أو تقطع أيديهم وأرجلهم من خلاف أو ينفوا من الأرض، ذلك لهم خزي في الدنيا ولهم في الآخرة عذاب عظيم)

Maksudnya:

“Sesungguhnya hukuman bagi orang-orang yang memerangi Allah dan Rasul-Nya serta melakukan bencana atau kerosakan di muka bumi ialah dengan dibalas bunuh atau disalib atau dipotong tangan dan kaki mereka dengan bersilang atau dibuang negeri. Hukuman sedemikian itu adalah suatu kehinaan di dunia bagi mereka, dan di akhirat kelak mereka beroleh azab seksa yang amat besar.”¹⁸

¹⁴ *Al-Quran dan Terjemahnya*, Yayasan Penyelenggara Penterjemah al-Quran, Percetakan Mashaf al-Malik Fahd, Madinah, Saudi Arabia, 1415H, hlm.43. Semua terjemahan ayat-ayat al-Quran dalam kajian ini adalah berdasarkan terjemahan yang sama.

¹⁵ Hashim bin Mehat, Seminar Undang-Undang dan Masyarakat, *Undang-Undang jenayah satu penilaian dalam hukuman utama*, UKM Bangi, 5 September 1987, hlm.8.

¹⁶ al-Munziri Zakiyuddin Abdul Azim, *Mukhtasar Sahih Muslim*, Dar al-Salam, Riyad, 1996 Kitab al-Hudud, Bab Had al-Zina hlm.532-537.

¹⁷ Haji Said bin Haji Ibrahim (Bekas Mufti Sabah), *Kanun jenayah syar'iyah dan sistem kehakiman dalam perundangan Islam berdasarkan al-Quran dan Hadis*, Darul Ma'rifah, Kuala Lumpur, 1996, hlm. 123.

¹⁸ Al-Quran dan Terjemahnya, hlm. 163.

(iii) Pemberontakan¹⁹ iaitu keluar menentang imam atau pemerintah yang dilantik dengan sah. Ini adalah berdasarkan surah al-Hujurat ayat 9 yang berbunyi:

(وإن طائفتان من المؤمنين اقتتلوا فأصلحوا بينهما فإن بغت إحداهما على الأخرى

فقاتلوا التي تبغي حتى تقيء إلى أمر الله)

Maksudnya:

“Dan jika dua puak dari kalangan orang yang beriman berperang, maka damaikanlah di antara mereka, jika salah satu daripada mereka berlaku zalim kepada lawannya, perangilah kumpulan yang zalim itu sehingga ia kembali mematuhi perintah Allah.”²⁰

(iv) Murtaad atau orang yang keluar daripada agama Islam.²¹ Dasar peruntukan hukuman ini ialah hadith yang diriwayatkan oleh Imam Bukhari daripada Ibn Abbas bahawa Rasulullah s.a.w. bersabda:

(من بدل دينه فاقتلوه)²²

Bermaksud:

“Barang siapa yang menukar agamanya, maka bunuhlah dia.”

Rasulullah s.a.w juga bersabda:

(لا يحل دم امرء مسلم يشهد أن لا إله إلا الله وأني رسول الله إلا بإحدى ثلاث النفس والثيب الزاني والتارك لدينه)²³

Maksudnya:

“Orang-orang Islam yang telah menyaksikan bahawa tidak ada Tuhan yang sebenarnya melainkan Allah dan bahawasanya Nabi Muhammad pesuruh-Nya, mereka tidak halal dibunuh kecuali kerana tiga sebab: Pertama penzina yang *muhsan* (sudah berkahwin), kedua orang yang membunuh, dan ketiga orang yang keluar daripada agamanya.”

Kesalahan *ta'zir* pula merupakan kesalahan selain daripada hudud dan qisas, atau kesalahan-kesalahan hudud dan qisas yang tidak memenuhi syarat-syarat atau keadaan tertentu yang menghalang pelaksanaannya yang menjadikan kesalahan tersebut kesalahan *ta'zir*. Hakim atau pemerintah diberi hak dan kuasa untuk menetapkan keputusan hukuman yang setimpal bagi setiap kesalahan *ta'zir*.²⁴

Ulama berselisih pendapat tentang hukuman yang paling maksimum yang boleh dijatuhkan di bawah kesalahan *ta'zir*. Kebanyakan ulama berpendapat bahawa

¹⁹ Haji Said bin Haji Ibrahim, *Kanun jenayah Syariyyah*, hlm. 151.

²⁰ Al-Quran dan Terjemahnya, hlm. 163.

²¹ Haji Said bin Haji Ibrahim, *Kanun jenayah syariyyah*, hlm. 137.

²² Hadis yang diriwayatkan oleh Ibnu Abbas ini adalah dalil yang paling kuat berbanding dengan hadis-hadis lain bagi menunjukkan bahawa hukuman bagi kesalahan murtaad ialah hukuman mati. Hadis ini diriwayatkan oleh al-Bukhari (6411), al-Tirmizi (1376), al-Nasa'ie (3991), Imam Ahmad bin Hanbal (1775), Abu Daud (3787) dan Ibnu Majah (2526).

²³ Abu Daud, *al-Sunan, kitab al-hudud*, no. 3886, al-Tirmizi, *al-Sunan, kitab al-hudud*, no. 1365, Ahmad, *Musnad*, Musnad Syamiyyin, no. 16244.

²⁴ Abdul Qadir 'Audah, *al-Tasyri' al-jina'i al-Islami, muqaran bi al-Qanun al-wadi*. Dar al-Turath, Kaherah, jil.1, hlm. 685. Lihat juga Haji Said bin Haji Ibrahim, *Kanun Jenayah Syar'iyah*, hlm. 273.

hukuman *ta'zir* yang paling berat mestilah tidak menyamai ataupun kurang daripada hukuman hudud.²⁵

Menurut ulama Hanafiah, *ta'zir* tidak terbatas sekadar menyebat atau memenjarakan sahaja, bahkan adakalanya *ta'zir* itu merupakan hukuman mati apabila jenayah berulang seperti liwat atau yang mengancam nyawa orang ramai. Imam Malik juga berpendapat had maksimum hukuman *ta'zir* bagi kesalahan tertentu seperti menjadi talibarut musuh ialah hukuman mati. Pendapat tersebut dipersetujui oleh Ibn 'Uqail, Sheikh al-Islam Ibn Taimiyah dan al-Imam Ibn Qayyim di kalangan Hanabilah, serta sebahagian ulama Syafi'iyah.²⁶ Ibn Taimiyah juga menyatakan bahawa orang yang melakukan kerosakan (*fasad*) dan kehancuran kepada orang ramai yang tidak dapat dikawal kejahatannya boleh dikenakan hukuman bunuh.²⁷ Imam Malik berpendapat bahawa hukuman *ta'zir* ini boleh berupa hukuman mati apabila kesalahan jenayah yang dilakukan itu sangat membahayakan kepentingan dan keselamatan umum seperti orang Islam yang menjadi talibarut musuh.²⁸ Menanggukkan hukuman mati bagi beberapa kesalahan yang sangat berat dan merbahaya tidak selari dengan kehendak syarak dan bertentangan dengan akal yang sempurna. Pada zaman sekarang semakin bertambah jenayah yang lebih merbahaya daripada kesalahan-kesalahan hudud yang hanya boleh dibendung dan dikawal melalui hukuman mati. Jenayah ini boleh mengancam keselamatan dan keamanan negara sama ada dari luar atau dalam. Justeru itu, hukuman mati berdasarkan *ta'zir* bagi beberapa kesalahan yang serius mestilah dilaksanakan.²⁹ Tambahan pula, kemaslahatan umum menuntut supaya imam atau pemerintah mengenakan hukuman mati bagi kesalahan yang sangat membahayakan diri dan harta umat manusia khususnya anak-anak muda seperti penyalahgunaan dan pengedaran dadah yang tidak ada nas khusus baginya.³⁰

KEDUDUKAN HUKUMAN MANDATORI DALAM ISLAM

Istilah mandatori adalah satu istilah baru dalam undang-undang jenayah yang dipakai untuk menunjukkan bahawa sesuatu hukuman itu mesti dilaksanakan tanpa pilihan atau gantian. Penulis akan membincangkan dua persoalan utama dalam membicarakan kedudukan hukuman mati mandatori dalam Islam. Persoalan yang pertama ialah adakah hukuman-hukuman jenayah Islam bersifat mandatori? Keduanya adakah sistem mandatori yang diamalkan di Malaysia pada hari ini selari dengan prinsip penghukuman dalam Islam.

²⁵ Sheikh al-Islam Ibn Taimiyah, *Al-Siyasah al-syar'iyah fi islahi al-ra'i wa al-ra'iyah*, Maktabah al-Mu'ayyid, Riyad, 1993, hlm. 122.

²⁶ Ahmad Fathi Bahansi, *Nazariyyat fi al-fiqhi al-jina'iy al-Islamiy*, Dar al-Syuruk, Kaherah 1988, hlm. 182.

²⁷ Syeikh al-Islam Ibn Taimiyah, *Al-Siyasah al-Syar'iyah fi Islahi al-Ra'i wa al-Ra'iyah*, hlm.121-124.

²⁸ Ibid., hlm. 123.

²⁹ Dr. Mustafa al-Rafie, *Ahkam al-jara'im fi al-Islam al-qisas, al-hudud, al-ta'zir*, 1996, Dar Ifriqiah al-Arabiah, Lubnan, hlm. 87.

³⁰ Ahmad Fathi Bahansi, *al-Hudud wa al-ta'zir*, Mu'assasah al-Khalij al-Arabi, Kaherah 1987, hlm. 102.

Konsep Hukuman Mandatori Dalam Undang-Undang Jenayah Islam

Untuk membincangkan sama ada hukuman Islam bersifat mandatori ataupun tidak kita mestilah mengetahui konsep hukuman mandatori dan konsep penghukuman dalam Islam.

Konsep hukuman mandatori sebagaimana yang telah dibincangkan adalah satu cara penghukuman berat yang tidak boleh diganti dengan hukuman lain. Malah ia menunjukkan kemestian pelaksanaan hukuman. Ada beberapa persamaan di antara konsep penghukuman undang-undang jenayah Islam dan konsep penghukuman mandatori undang-undang konvensional terutamanya daripada segi kemestian pelaksanaan hukuman tanpa gantian kepada hukuman lain. Hakim tidak mempunyai pilihan untuk menentukan dan menetapkan hukuman dalam kesalahan hudud kerana hukuman tersebut telah ditetapkan oleh Allah dan RasulNya dalam al-Quran dan hadis. Hakim juga tidak boleh menggantikan sesuatu hukuman sebagaimana yang diperuntukkan dengan hukuman lain³¹.

Ciri-ciri yang berbeza ialah undang-undang Islam adalah ketetapan oleh Allah s.w.t. sampai bila-bila tanpa batasan masa dan sempadan negara. Di sebaliknya hukuman mandatori boleh berubah dengan berubahnya dasar kerajaan yang menggubalkan undang-undang. Oleh itu, peruntukan hukuman mandatori tidak sama antara sebuah negara dengan negara yang lain. Jika hendak disamakan hukuman mandatori dengan hukuman Islam mengikut istilah undang-undang dan konsepnya kita akan dapati beberapa perbezaan. Tetapi, untuk tujuan kajian dan memudahkan perbincangan, mungkin kita dapat menggunakan istilah "mandatori" yang dipakai daripada segi istilah bahasa (kemestian pelaksanaan hukuman tanpa pilihan) sebagaimana yang telah dijelaskan, bukannya dengan perincian dan konsep undang-undang. Dengan itu dapatlah kita jelaskan bahagian-bahagian hukuman dalam Islam yang bersifat mandatori dan sebaliknya.

Sebahagian daripada Orientalis Barat menuduh bahawa undang-undang Islam adalah *jumud* kerana tidak boleh berlaku perubahan dan pindaan dalam perundangan. Sedangkan perbezaan masa dan tempat memerlukan kesesuaian tertentu dalam polisi menggubal undang-undang. Ini disebabkan oleh sistem perundangan Islam yang berasaskan kaedah-kaedah dan penghukuman yang telah ditetapkan (*fixed*). Para hakim hanya melaksanakan segala hukuman yang telah digariskan dan mereka tidak boleh mengubah undang-undang mengikut kesesuaian masa dan keadaan.

Pada hakikatnya, undang-undang Islam boleh dibahagikan kepada dua bahagian utama. Pertama, undang-undang yang telah ditetapkan dan tidak berubah selama-lamanya. Kedua, undang-undang yang sentiasa terbuka kepada bidang ijtihad yang diserahkan kepada hakim berdasarkan *masalahah* bagi setiap zaman dan tempat.³² Segala undang-undang dalam al-Quran dan Sunnah adalah tetap dan tidak boleh diubah. Hukuman yang tetap ini termasuklah hudud, qisas dan *kaffarah*. Segala hukuman dengan perincian disebut dengan jelas bagi setiap kesalahan dalam menunaikan ibadat dan bidang jenayah. Segala undang-undang ini tidak boleh diubah

³¹ Haji Said bin Haji Ibrahim, *Kanun jenayah syar'iyah*, hlm.16.

³² Al-Syatibi Abi Ishak Ibrahim bin Musa, *al-Muwafaqat fi usul al-syariah*, Dar al-Kutub al-Ilmiyyah, Beirut Lubnan t.th., jld.1 hlm.233. Lihat juga Dr. Yusuf Hamid al-'Alim, *al-Maqasid al-ammah li al-syari'ah al-islamiyyah*, International Islamic Publishing House, Riyadh, 1994, hlm.44-45.

dan tidak boleh berlaku ijtihad padanya kerana ia adalah satu ketetapan sampai bila.³³

Undang-undang jenayah Islam telah mengatur dengan rapinya hukuman hukuman yang bersifat "mandatori" dan hukuman yang diserahkan kepada hakim atau kadi untuk memutuskannya (*discretion*). Konsep hukuman hudud bolehlah dikira hampir sama dengan konsep hukuman mandatori untuk menunjukkan bahawa ia telah ditetapkan, wajib dilaksanakan tanpa pandangan hakim untuk menentukan kadar dan bentuk hukuman.

Kadi atau hakim tidak ada pilihan untuk menentukan hukuman ke atas pesalah dalam kesalahan-kesalahan hudud, kerana ia telah ditetapkan oleh Syarak terlebih dahulu. Oleh itu jika seseorang penjenayah telah disabitkan melakukan kesalahan, maka hakim hanyalah menjatuhkan hukuman-hukuman yang telah ditetapkan oleh Syarak tanpa menambah, mengurangkan, menggantikan hukuman lain atau menggantung hukuman itu atau memberi keampunan kepada pesalah.³⁴ Hukuman ini boleh dikelaskan daripada istilah bahasa sebagai hukuman mandatori dalam konteks ia telah ditetapkan, wajib dilaksanakan dan tiada pilihan lain bagi hakim dalam menjatuhkan hukuman. Pada hakikatnya kedudukan hukuman hudud yang sudah ditetapkan adalah lebih tinggi dan lebih tegas daripada hukuman mandatori kerana tidak ada pengecualian dan keampunan padanya. Sedangkan hukuman mandatori boleh dielakkan melalui proses rayuan dan keampunan.

Contoh bagi kesalahan dan hukuman yang ditetapkan ialah potong pergelangan tangan bagi kesalahan mencuri, sebat 100 kali pezina tidak *muhsan*, sebat 40 kali peminum arak, sebat 80 kali kerana menuduh orang berzina tanpa saksi yang disyaratkan. Manakala hukuman yang paling berat pula ialah hukuman mati ke atas pezina *muhsan*, murtad, pemberontak dan perompak (*hirabah*).

Ada pendapat yang mempertikaikan rompakan (*hirabah*) sebagai mandatori kerana hukumannya terdiri daripada beberapa peringkat daripada buang negeri sehingga kepada hukuman mati bergantung kepada berat *severity* kesalahan yang dilakukan. Malah, penggunaan perkataan (ج) dalam ayat *hirabah* juga menunjukkan kelonggaran atau pilihan untuk melaksanakan hukuman sebagaimana yang dipegang oleh ulama Malikiyah. Mengikut mereka Imam diberi pilihan untuk melaksanakan mana-mana hukuman tersebut berdasarkan *masalahah*. Oleh itu Imam boleh mengenakan hukuman mati atau salib ke atas perompak yang tidak membunuh berdasarkan kepada *zhahir* ayat tersebut. Mereka juga berhujah bahawa perkataan (ج) digunakan bagi maksud pilihan seperti dalam *kaffarah* sumpah atau *kaffarah* kesalahan dalam ibadah.

Jumhur fuqaha' berpendapat bahawa (ج) menunjukkan tertib dan pembahagian hukuman di atas kadar jenayah. Hukuman mati dan salib ke atas yang membunuh dan mengambil harta. Potong tangan dan kaki secara bersilang bagi yang mengambil harta sahaja dan buang negeri bagi yang menakutkan orang ramai dengan senjata.³⁵

³³ Ibid.

³⁴ Dr. Mahfuz Mohamad, *Jenayah dalam Islam satu kajian ilmiah mengenai hukum-hukum hudud*, Nurin Enterprise, Kuala Lumpur, 1985, hlm. 16.

³⁵ Haji Said bin Haji Ibrahim, *Kanun jenayah syariyyah*, hlm. 123.

Abu Hanifah mempunyai pandangan yang sama dengan Jumhur, cuma beliau berpendapat yang dimaksudkan dengan pilihan ialah pilihan hukuman khas ke atas perompak yang membunuh sama ada hukuman mati sahaja atau hukuman mati beserta potong tangan dan kaki atau salib sahaja atau salib dan potong tangan dan kaki. Yang pentingnya hukuman mati tetap dilaksanakan.³⁶

Boleh dirumuskan berdasarkan pendapat *Jumhur* ulama bahawa hukuman mati dalam *hirabah* adalah hukuman mati mandatori. Ini kerana hukuman mati hanya dikenakan bagi kes rompakan yang melibatkan pembunuhan. Walaupun ada pembahagian jenis-jenis hukuman tetapi ia adalah ketetapan bagi setiap kesalahan tersebut. Setiap hukuman disesuaikan dengan kadar jenayah yang dilakukan seperti dibuang negeri jika dia menakutkan mangsanya dengan senjata, dipotong tangan dan kaki bersilang kerana merompak menggunakan senjata dan yang paling maksimum ialah hukuman mati dan sula dikenakan jika dia merompak dan membunuh. Semua hukuman ditetapkan berdasarkan seriusnya jenayah yang dilakukan. Sudah tentu jenayah yang serius seperti pembunuhan dalam rompakan tidak boleh diganti dengan potong tangan. Begitulah di sebaliknya.

Mazhab Maliki mengambil kira pandangan *imam* (kerajaan) bersesuaian dengan keperluan dan kemaslahatan semasa. Oleh itu pihak berkuasa boleh menjadikan hukuman mati bagi kesalahan merompak dengan senjata walaupun tidak ada pembunuhan sebagai mandatori dalam kontek atau istilah undang-undang hari ini. Adalah menjadi mandatori untuk melaksanakan hukuman hudud apabila kesalahan dapat dibuktikan dan disabitkan sama ada melalui pengakuan orang kena tuduh ataupun keterangan saksi-saksi yang memenuhi semua syarat. Sebagai contoh apabila tertuduh yang belum lagi berkahwin didapati bersalah berzina dengan bukti-bukti yang melepasi sebarang keraguan, hakim mestilah memutuskan hukuman sebat 100 kali tanpa pilihan atau gantian kepada hukuman lain. Segala hukuman telah ditetapkan dan mesti dilaksanakan.³⁷

Perbezaan antara hudud dan qisas ialah hakim tidak boleh menjatuhkan hukuman qisas ke atas penjenayah yang dimaafkan oleh keluarga mangsa. Hakim boleh membebaskannya atau menggantikan hukuman lain di bawah *ta'zir* di samping wajib membayar diat dan *kaffarah*.³⁸ Walaupun hukuman bagi kesalahan hudud tidak berubah dan berbentuk mandatori, Islam memberi keutamaan kepada syarat-syarat yang diambil kira sebelum menjatuhkan hukuman. Hukuman hanya dijatuhkan pada kesalahan yang benar-benar dapat dibuktikan tanpa syak dan ragu. Boleh dikatakan bahawa sejarah tidak pernah mencatatkan sabitan kesalahan zina melalui kesaksian. Malah yang berlaku ialah melalui pengakuan pesalah yang dengan kehendak hati mereka sendiri mengaku dan menyesal serta bersedia dihukum kerana takutkan azab Allah yang lebih berat pada hari Qiamat. Hudud juga tidak boleh dilaksanakan apabila ada *shubhah* (kekaburan) atau syak dalam keterangan. Sekiranya saksi melengah-lengahkan dengan sengaja untuk memberi keterangan ia sudah dikira syak. Keadaan ini menyebabkan kesalahan tidak boleh disabitkan dan hukuman dapat tidak dijatuhkan. Walaupun hukuman hudud nampak agak berat dan *extreme*, Islam

³⁶ Dr. Wahbah al-Zuhayli, *al-Tafsir al-munir fi al-aqa'id wa al-shariah wa al-manhaj*, Dar al-Fikr, Damascus, Syria, 1991, jilid 6, hlm. 164.

³⁷ Asma Jahangir, *A Divine sanction the hudood ordinances*, Lahore 1990, hlm. 49.

³⁸ Haji Said bin Haji Ibrahim, *Kanun jenayah syariyyah*, hlm. 19.

meletakkan beberapa syarat yang menyebabkan hukuman sedemikian itu jarang dilaksanakan.³⁹ Rasulullah bersabda dalam satu hadis yang diriwayatkan oleh al-Tirmizi, Hakim dan Baihaqi.⁴⁰

(ادروا الحدود عن المسلمين ما استطعتم، فإن كان له مخرج فخلوا سبيله،
فإن الإمام لأن يخطئ في العفو خير من أن يخطئ في العقوبة)

Maknanya:

"Elakkan hukuman hudud daripada dikenakan ke atas orang-orang Islam sedaya upaya kamu. Sekiranya ada jalan keluar (alasan), lepaskanlah

tertuduh. Kerana lebih baik bagi imam tersalah mengampun daripada tersalah menghukum."

Dalam sebuah hadis yang lain, Rasulullah s.a.w. juga bersabda:⁴¹

(ادروا الحدود بالشبهات)

Maksudnya:

"Elakkan hukuman hudud sekiranya ada *shubhah* (keraguan)".

Dr. Abdul Azim berpendapat bahawa kaedah *dar'u* atau mengeneipkan hukuman hudud kerana *shubhah* atau keraguan telah dicontohi oleh undang-undang jenayah moden. Undang-undang mensyaratkan hakim memastikan adanya bukti yang meyakinkan dan 'melampaui keraguan' (*beyond any reasonable doubt*) dalam sabitan kes jenayah.⁴² Sekiranya ada keraguan dalam proses pembuktian, atau untuk sabitan kes, tertuduh boleh terlepas daripada hukuman. Kaedah yang mulia ini mestilah dipakai dalam menjatuhkan hukuman supaya orang yang tidak bersalah tidak dizalimi atau hukuman yang tidak sewajarnya tidak dijatuhkan ke atas tertuduh. Ini adalah kerana seseorang itu dianggap tidak bersalah sehinggalah dibuktikan kesalahannya. Bahagian yang kedua dalam perundangan Islam ialah yang boleh menerima perubahan dan berlandaskan ijtihad. Bahagian ini sebenarnya lebih meluas kerana ia merangkumi semua aspek undang-undang yang tidak disebut atau ditetapkan. Imam ataupun pemerintah diberi mandat dan kuasa untuk menggubal polisi kerajaan berasaskan konsep *al-siyasah al-syar'iyah*. Hukuman yang tidak

³⁹ Muhammad Muslehuddin, *Jenayah dan doktorin Islam dalam tindakan pencegahan*, terjemahan Asiah Idris, Dewan Bahasa dan Pustaka, 1992, hlm. 42.

⁴⁰ Sila lihat al-Tirmizi, *al-Sunan, Kitab al-Hudud*, hadis no. 1344. Lihat juga Ibn Hajar al-'Asqalani, *Bulugh al-maram, kitab al-hudud*, hadis no.1048, Dar al-salam, Riyadh, 1996, hlm.388.

⁴¹ Ibn Hajar al-'Asqalani, *Bulugh al-maram, kitab al-hudud*, hadis no.1048. Menurut Ibn Hajar, lafaz hadis ini telah diriwayatkan oleh al-Baihaqi daripada Ali r.a. Hadis ini juga diriwayatkan oleh Ibn Majah dengan makna yang sama di dalam *kitab al-hudud*, hadis no.2535.

⁴² Dr. 'Abdul 'Azim Syarifuddin, *Al-'Uqubat al-muqaddarah li maslahati al-mujtama' al-Islami*, Maktabat al-Kulliyat al-Azhariyyah, mesir, 1973, hlm. 23.

ditetapkan secara qati ini dipanggil *ta'zir*.⁴³ Terpujanglah kepada pemerintah untuk menjatuhkan hukuman yang setimpal dengan kesalahan yang menggugat kesejahteraan masyarakat atau yang menimbulkan kemarahan orang ramai.⁴⁴ Sementara tugas hakim pula melaksanakan hukuman yang telah diluluskan oleh kerajaan.⁴⁵ Ini termasuklah memilih hukuman yang paling sesuai di antara ruang peruntukan hukuman yang telah ditetapkan. Contohnya pihak berkuasa memperuntukkan hukuman penjara antara 5 hingga 20 tahun bagi kesalahan tertentu, maka kadi atau hakim diberi kuasa untuk menjatuhkan hukuman dalam lingkungan tersebut berdasarkan beratnya kesalahan yang dilakukan.

Oleh itu, penjelasan di atas menyimpulkan bahawa konsep hukuman mandatori menyamai konsep hukuman hudud dalam Islam dari sudut kemestian pelaksanaan tanpa gantian dan pengurangan. Tetapi, undang-undang hudud tidak menyamai konsep mandatori daripada segi keunggulannya kerana ia adalah ketetapan selama-lamanya tanpa sempadan masa dan tempat. Hukuman hudud juga lebih tegas daripada konsep mandatori di mana tidak ada langsung ruang untuk keampunan walaupun oleh ketua negara.⁴⁶

Namun demikian, di dalam undang-undang jenayah Islam selain daripada hukuman hudud, ada juga ruang untuk keampunan sebagaimana yang diperuntukkan oleh hukuman mandatori pada hari ini iaitu qisas. Ada pula yang memberi pilihan antara hukuman-hukuman yang telah ditetapkan sama ada bagi hakim atau individu seperti yang terkandung dalam *kaffarah* seperti kesalahan bersetubuh pada siang hari di bulan Ramadan dengan berpuasa dua bulan berturut-turut ataupun memberi makan 60 fakir miskin ataupun memerdekakan hamba, di mana ada sedikit kelonggaran daripada segi pemilihan bayaran denda *kaffarah*. Akhir sekali, penentuan hukuman yang diserahkan sepenuhnya kepada pemerintah iaitu kesalahan-kesalahan *ta'zir*. Dengan itu umat Islam adalah terjamin daripada segi ancaman jenayah dan lebih kedepan dalam hidup berdisiplin dan mengamalkan sistem undang-undang yang sempurna.

HUKUMAN MATI MANDATORI MENGIKUT PERSPEKTIF ISLAM

Penulis berpendapat bahawa dalam beberapa aspek, sistem hukuman mati mandatori yang diamalkan oleh undang-undang modern pada hari ini daripada segi konsep adalah hampir sama dengan undang-undang hudud yang menekankan konsep kemestian pelaksanaan hukuman tanpa pilihan. Ini kerana hanya hukuman yang tegas seperti yang terkandung dalam hudud sahaja dapat membendung kegiatan jenayah yang mengancam keamanan dan keselamatan awam.

Kalau diperhatikan daripada beberapa sudut, kita dapati hukuman mandatori tidak adalah berbeza daripada hukuman hudud. Walaupun begitu, daripada segi

⁴³ Nyazee Imran Ahsan Khan, *Theories of Islamic law ; the methodology of ijihad*, International Institute of Islamic Thought and Islamic Research 1994, Islamabad Pakistan, hlm.109-110.

⁴⁴ Muhammad Muslehuddin, *Jenayah dan doktrin Islam dalam tidakan pencegahan*, hlm.18. Lihat juga Bakr bin Abdullah Abu Zaid, *al-Hudud wa al-ta'zirat 'inda Ibnu Qayyim*, Dar al-'Asimah, 1415H, hlm. 467.

⁴⁵ Dr. Wahbah al-Zuhaili, *al-Fiqh al-Islami wa adillatuhu*, Dar al-Fikr, Damsiyk, 1996, jld.6, hlm. 211.

⁴⁶ Al-Imam Abu Zahrah, *al-Jarimah wa al-'Uqubah fi al-Fiqh al-Islami*, Dar al-Fikr al-'Arabi t.th., hlm.95.

ketegasan dan kemestian pelaksanaan apabila disabitkan kesalahan sebagai ciri-ciri hukuman mandatori dan hudud telah banyak memberikan kesan positif dalam mengawal jenayah. Hukuman mati mandatori yang diamalkan di Malaysia menyamakan hudud daripada segi menjatuhkan hukuman yang sama berat kepada pesalah yang disabitkan kesalahannya. Ketegasan ini telah menutup tuduhan ketidakadilan hukuman mati yang dijatuhkan. Tetapi, ia bercanggah daripada hudud dari sudut hal membuat rayuan dan mendapat kemaafan daripada Yang di Pertuan Agong kerana dalam kesalahan hudud, rayuan boleh dibuat dalam pensabitan kes sahaja. Tertuduh berhak mempertikaikan keterangan sama ada kesaksian atau bahan bukti yang digunakan bagi mensabitkan kesalahannya. Hak untuk merayu daripada dijatuhkan hukuman bagi kesalahan yang telah disabitkan tanpa sebarang keraguan dinafikan dalam hukuman hudud dan dibolehkan dalam hukuman kesalahan *ta'zir*.

Menurut perundangan Islam, apabila berlakunya kekacauan dan masalah sosial yang tidak dapat diatasi dan boleh mengancam keselamatan awam, pemimpin boleh menggubal dan mengenakan undang-undang yang berat ke atas kesalahan tersebut berdasarkan prinsip *al-Siyasah al-syariyyah*.⁴⁷ Umar bin Abdul Aziz pernah berkata:

“Berbagai bentuk hukuman berat boleh dikenakan ke atas orang ramai sesuai dengan bentuk jenayah yang dilakukan.”⁴⁸

Alasan yang paling kuat yang mungkin boleh digunakan untuk membolehkan peruntukan hukuman mati mandatori ke atas kesalahan berat tertentu adalah berdasarkan kaedah *al-Siyasah al-syar'iyah* yang mengutamakan *maqasid* dan matlamat *syari'at* yang mengambil kira maslahat umum selagi mana ia tidak bercanggah dengan kehendak Syarak⁴⁹.

KESIMPULAN

Hukuman mati adalah hukuman yang paling berat yang hanya dikenakan ke atas kesalahan yang berat untuk menjamin keselamatan dan kepentingan umum. Kedua-dua undang-undang jenayah Malaysia dan Syariah mempunyai peruntukan tertentu bagi hukuman mati. Semua peruntukan hukuman mati yang terkandung di dalam undang-undang jenayah Malaysia tidak bercanggah dengan undang-undang Islam. Kesemua kesalahan yang melibatkan hukuman mati di Malaysia boleh didapati di dalam kesalahan hudud, qisas atau *ta'zir*. Di dalam kesalahan hudud, hukuman mati dikenakan ke atas kesalahan memberontak dan merompak dengan senjata. Kedua-dua kesalahan ini melibatkan hukuman mati sebagaimana yang tercatat di dalam Kanun Keseksaan. Perbezaannya ialah hukuman mati di bawah kesalahan hudud mengambil kira kesalahan murtad dan zina *muhsan*. Hukuman mati bagi kesalahan membunuh di dalam Kanun Keseksaan Malaysia adalah sama dengan hukuman qisas. Perbezaannya ialah hukuman qisas memberi peluang kepada keluarga mangsa samada memilih ganti rugi (*diyyat*) atau hukuman yang setimpal ke atas penjenayah.

⁴⁷ Dr. Ahmad Fathi Bahansi, *Nazariyyat fi al-fiqhi al-jina'i al-Islami*, hlm. 182.

⁴⁸ Dr. Muhammad Mustafa Shalabi, *Ta'lim al-ahkam, dar al-nahdah al-arabiyyah*, Beirut, 1981, hlm. 86.

⁴⁹ Abdu al-'Ali Ahmad 'A-wah, *al-Madkhal ila as-siyasah as-syariyyah, wizarah talim al-'Ali*, Arab Saudi, 1993, hlm. 132.

Hukuman mati bagi kesalahan memiliki senjata api dan kesalahan mengedar dadah pula boleh dikaitkan dengan kesalahan *ta'zir* atau *had hirabah*.

Berkenaan dengan hukuman mandatori pula, bolehlah disimpulkan bahawa konsep hukuman mandatori hampir sama dengan hukuman hudud dari segi kemestian pelaksanaan tanpa pilihan atau gantian hukuman. Kedua-duanya berbeza daripada segi boleh dibuat rayuan ke atas hukuman dan gantian kepada hukuman *ta'zir* pada kesalahan hudud yang tidak mencukupi syarat. Dalam kes hudud, tertuduh bagi kesalahan mencuri atau berzina yang tidak memenuhi syarat-syarat sabit kesalahan masih boleh dikenakan hukuman tazir walaupun tidak dikenakan hukuman hudud. Sebagai contoh antara syarat yang ditetapkan ialah nilai barang yang dicuri mestilah lebih dari ¼ dinar. Sekiranya pencuri mencuri barang yang nilainya kurang daripada nilai tersebut, dia boleh dikenakan hukuman tazir. Dibalikinya, menurut undang-undang konvensional, tertuduh akan bebas daripada sebarang hukuman sekiranya dia tidak disabitkan bersalah atau tidak memenuhi syarat bagi hukuman mati mandatori. Dalam keadaan-keadaan tertentu dan bagi kesalahan-kesalahan jenayah berat pemerintah berhak menggubal undang-undang atau mengenakan bentuk hukuman tertentu berdasarkan konsep *al-siyasah al-shariyyah*.

Dr. Azman bin Mohd Noor
Pensyarah Kanan
Jabatan Fiqh, Universiti Islam Antarabangsa Malaysia
Jalan Gombak, Selangor, Malaysia.
Email : azmann@iiu.edu.my